

Ministry of health
of the Republic
of Uzbekistan

Tashkent Medical
Academy

Korea
University

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI SOG'LIQNI SAQLASH VAZIRLIGI,
TOSHKENT TIBBIYOT AKADEMIYASI,
KORYO UNIVERSITETI**

**"ATROF MUHIT MUHOFAZASINING DOLZARB MUAMMOLARI VA INSON
SALOMATLIGI"**

xalqaro ishtirok bilan Respublika 9- ilmiy-amaliy anjumani materiallari to'plami

*Collection of scientific papers of the 9th republican scientific-practical conference with
international participation*

**"IMPORTANT PROBLEMS OF THE ENVIRONMENTAL PROTECTION AND HUMAN
HEALTH"**

*Сборник научных трудов 9-ой республиканской научно-практической конференции с
международным участием*

**«АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ОХРАНЫ ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ И ЗДОРОВЬЕ
НАСЕЛЕНИЯ»**

38. Шерқўзиева Г.Ф., Саломова Ф.И., Садуллаева Х.А. СОҒЛОМ ТУРМУШ ТАРЗИНИ ШАҚЛЛАНТИРИШДА СУЗИШНИНГ РОЛИ	115
---	-----

TEZISLAR

1. Abdvakhitova I.N., Toxtayev G.Sh., Elboboyev B.A., Kurbanov B.B. THE INCIDENCE OF OCCUPATIONAL DERMATOSES.	118
2. Abduvaliyeva F.T., Azizova F.L. MAHALLIY SUV TA'MINOTI (BURG'ULI QUDUQLAR) SUVINING MINERAL TARKIBINI AHOLI SALOMATLIGIGA TA'SIRI.	119
3. Abdulkadirova B.Y. SHIFOKORLARNING MEHNAT SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA RAQAMLASHTIRISHNING FUNKSIONAL IMKONIYATLARI.	120
4. Абдукадилова Л.К. БОЛАЛАР БОҒЧАСИ ТАРБИЯЛАНУВЧИЛАРИНИНГ ТЎҒРИ ОБҚАТЛАНИШ ХОЛАТИНИ ЎРГАНИШ.	122
5. Abdullayeva O.Y., Ganiyeva K.Sh. BENEFICIAL PROPERTIES OF ZAM ZAM WATER	126
6. Абдуллаева Ў.Й., Ганиева Х.Ш. SMOG - ЗАМОНАВИЙ ЖАМИЯТНИНГ ЖИДДИЙ ЭКОЛОГИК МУАММОСИ.	123
7. Abdulkakimov A.R., Fattaxov N.X. ОСОБЕННОСТИ СТРОЕНИЯ УШНОЙ РАКОВИНЫ	127
8. Abdulkakimov A.R., Fattaxov N.X. DEPENDENCE OF THE MORPHOLOGY OF THE OUTER EAR ON VARIOUS CAUSES	128
9. Abdulkakimov A.R., Fattaxov N.X. FEATURES OF THE STRUCTURE OF THE AURICLE	128
10. Abdulkakimov A.R., Fattaxov N.X. THE INFLUENCE OF DEVELOPMENTAL ABNORMALITIES ON THE MORPHOLOGY OF THE OUTER EAR.	129
11. Abdulkakimov A.R., Fattaxov N.X. VARIOUS RELATIONSHIPS IN THE FORMATION OF THE OUTER EAR	129
12. Abdulkakimov A.R., Fattaxov N.X. СВОЕОБРАЗНЫЕ КАЧЕСТВА УХА У ЧЕЛОВЕКА.	130
13. Ablaqulov I.D., Tuxtarov B.E., Valiyeva M.U. SIL KASALLIGINING OLDINI OLISHDA PROFILAKTIK CHORA-TADBIRLARNING AHAMIYATI	131
14. Alisherov T.A., Nurmatov B.Q., Shodmonov B.B. BOSMAXONA ICHKI MUHIT NOMUVOFIQ MIKROIQLIM OMILLARINI O'RGANISH VA GIGIYENIK VAHOLASH	132
15. Amanova A.D., Musina A.A., Suleymenova R.K., Abildayeva A.K., Raynbek M.R. ОЦЕНКА КАЧЕСТВА СБОРА И ХРАНЕНИЕ МЕДИЦИНСКИХ ОТХОДОВ В СТОМАТОЛОГИЧЕСКИХ ПОЛИКЛИНИКАХ Г.АСТАНА	134
16. Axmadaliyeva N.O., Toshmatova G.O., Niyazova O.A. ИЗУЧЕНИЕ И ОЦЕНКА ПИТАНИЯ ШКОЛЬНИКОВ ОБУЧАЮЩИХСЯ В ГОРОДСКИХ И СЕЛЬСКИХ УСЛОВИЯХ	135
17. Axmedova S.T., Usmanov Sh.N., Safarov Sh.B. BOLALARI ORASIDA VIRUSLI GEPATIT A KASALLIGINING TARQALGANLIGI VA UNING PROFILAKTIKASINI TAKOMILLASHTIRISH	136
18. Ahmedova D.B., Xashirbayeva D.M. BRONXOPULMONAR TIZIM PATOLOGIYASI BO'LGAN PROFESSIONAL BEMORLARDA «BRONXONORM» VA «HILOBRONX» BIOLOGIK FAOL QO'SHIMCHALARINING SAMARASI	137
19. Ahmedova D.B., Xashirbayeva D.M. KASBIY XARAKTERGA EGA O'PKA PATOLOGIYASINI O'RGANISHNING KLINIK VA ASBOB-USKUNAVIY USULLARI	139
20. Berdiyev A.X., Shaymardonov B.X., Jalilov J.J. ОРГАНИЗАЦИОННЫЕ АСПЕКТЫ ПРОФИЛАКТИКИ ОСЛОЖНЕНИЙ, СВЯЗАННОЙ С ОКАЗАНИЕМ МЕДИЦИНСКОЙ ПОМОЩИ	141

4. Соловьева В.А. Биологически активные добавки. // Санкт-Петербург Издательский дом «Нева» 2003 г. с. 51-59
5. Долгова Е.С. Методические указания по организации и выполнению практических занятий и самостоятельной работы студентов по дисциплине «Парафармацевтические товары» по направлению 33.05.01 «Фармация». – Ульяновск. – 2020. – с. 95

УДК 616.23/25+616:612.017.1+613.6+613.62

KASBIY XARAKTERGA EGA O'PKA PATOLOGIYASINI O'RGANISHNING KLINIK VA ASBOB-USKUNAVIY USULLARI

¹Ahmedova D.B., ²D.M. Xashirbayeva

¹Toshkent Tibbiyot Akademiyasi,

²Toshkent Farmatsevtika Instituti

Pnevmonioz bilan og'rig'an bemorda nafas olish etishmovchiligi bor yoki yo'qligini bilish va uning darajasini tashxisini aniqlash uchun asosiy shartdir. Sturaciyani o'lchash va nafas etishmovchiligini spirometriya bilan tashxislash o'pka patologiyasida asbob-uskunaviy diagnostikaning eng muhim turlaridan biridir.

Kirish. JSST aholiga diagnostika va tibbiy yordam ko'rsatish sifatini oshirish zarurligini qayd etgan. Bir qator mamlakatlarda ko'pchilik pnevmoniozlarga tashxis qo'yilmaganligi ushbu kasalliklarni etarli darajada davolanmaslikga olib keldi, ba'zan esa muhim ahamiyatga ega dori vositalarining etishmasligi ham kuzatiladi [1].

Tadqiqot maqsadi. Nafas olish tizimi kasalliklarida klinik va asbob-uskunaviy tadqiqot usullarining rolini aniqlash.

Material va usullar. PubMed, ISI, Web of Science ma'lumotlar bazalarida o'tkazilgan ilmiy-tadqiqot ishlarni natijalarining tahlili o'tkazilgan.

Natijalar va muhokamalar. Evolyutsiya jarayonida o'pka nafas olish tizimi patogen infeksiyalariga qarshi turishga moslashgan va changdan himoyalashda kichik darajada tayyor. Yuqumli patogen mikroorganizmlar, immunitet tizimi yoki chang zarralari bilan membrana fagotsitozi bilan aloqa qilganda, kislorod iste'moli keskin oshadi va bu hodisa "nafas olish portlashi" deb nomlanadi [2].

Makrofaglarning kvarts zarralari bilan faollashishi kislorod iste'molini to'rt martaga oshiradi. Ma'lumki kislorod inson hayotida muhim rolni bajaradi. Y'ani alveolyar gaz almashinuvi paytida havodan keladigan kislorod gemoglobin bilan bog'lanadi va tananing barcha to'qimalariga uni etkazib beradi. Kislorod bilan ta'minlashning buzilishi gipoksiyaga olib keladi, bu organizmdagi jarayonlarning funktsional beqarorligini chaqiradi. Pnevmoniozda, xususan, silikozda o'pkaning shikastlanishi gaz almashinuvi funktsiyasini buzadi va qonning kislorod bilan to'yinganligini kamaytiradi [3, 4, 5].

Kislorodning to'yinganligini o'lchash ikki usulda amalga oshirilishi mumkin: invaziv va invaziv bo'lmagan. Invaziv usul arterial qonni tanlash va oksigemoglobin foizini aniqlash uchun laboratoriya testlarini o'tkazish zarurdir. Hozirgi usul eng aniq hisoblanib, ko'proq vaqtni talab etadi va doimiy monitoring uchun foydalanilmaydi. Shuningdek, bemorning to'qimalariga aralashish bilan bog'liq. Invaziv bo'lmagan usul - ichki aralashuvsiz usul. Kislorod bilan to'yinganligini invaziv bo'lmagan usul bilan aniqlashning turli yo'l bilan bajariladi. Masalan, invaziv bo'lmagan shaklda kislorodning to'yinganligini aniqlash uchun puls oksimetri asbobidan foydalanish mumkin. Birinchi marta puls oksimtrlari jarrohlik va behushlik paytida hayotiy belgilarni kuzatish uchun ishlatilgan. SpO₂ - kun davomida nazorat qilinadi. Ba'zi shifokorlar normal ko'rsatkichlarning qiymati bo'yicha ma'lumotlarni olish uchun nafas olish kasalliklariga shubha qilingan bemorlarda SpO₂ ni tashxislash uchun yurak urish tezligi monitoridan foydalanadilar. Keyingi hollarda bu ko'rsatkichlar bemorning ahvoli yomonlashganda ma'lumotnoma sifatida ishlatiladi. Puls oksimtrlari tananing mashqlarga javobini kuzatishi kerak bo'lganda yoki bemorlarni reabilitatsiya qilishda qo'llaniladi. Masalan, yurish va boshqa yuklamalarni ta'sir etish vaqtida, yurak tezligini va SpO₂ ni nazorat qilish mumkin.

Yurak urish tezligi monitoringi nafas yo'llari kasalliklari va umumiy tibbiyotni tashxislash uchun ishlatiladi. Holatning og'irligini tashxislash va tahlil qilishda ham yordam beradi [6].

Past to'yinganlik qiymatlari nafas olish va/yoki qon aylanish tizimining ishlamay qolganligini ko'rsatadi. Kompyuterda qonning to'yinganligini erta tashxislash nafas olish etishmovchiligi darajasini belgilaydi va kasallikning dastlabki bosqichida qaytmas oqibatlarini oldini oladi. Kompyuter yordamida bemorlarda puls oksimetriyasidan foydalanish to'yinganlikni kuzatish uchun zarur.

Nafas olish funksiyasining tashqi nafas olish funksiyalarini o'rganish ichki nafas olish funksiyasi organlarida patologik o'zgarishlarga shubha bo'lgan bemorlarda diagnostikaning ajralmas bosqichidir. O'z navbatida, nafas olish funksiyasi diagnostikasi PK bilan kasallangan bemorlarda patologik jarayonning rivojlanishi va davolash samaradorligini belgilaydi [7].

Spirometriya - bu eng oddiy va keng tarqalgan funktsional diagnostik usullardan biri bo'lib, u nafas olish qobiliyatining buzilishi yoki yo'qligini aniqlashga, buzilishlar turini - obstruktiv yoki restriktivligini, aniqlangan buzilishlarning og'irligini aniqlashga imkon beradi. Pnevmonozli bemorlarda spirometriya usulini o'tkazish natijasi normal holatni ko'rsatish mumkin. Eng tipik holatlarda, o'pkaning ventilyatsiyasi buzilishi sodir bo'lganda, cheklovchi xarakterdagi o'zgarishlar aniqlanadi. Bronxo-obstruktiv nafas yo'llarining komorbid kasalliklarida obstruktiv yoki aralash o'pka disfunktsiyasi ham aniqlanishi mumkin. O'pka funksiyasini baholashning navbatdagi bosqichi o'pkaning buzilish hajmini va tarqalishini o'rganishda quyidagi funktsional usullarni o'tkazish katta samarani beradi: restriktiv, obstruktiv, aralash. Nafas olish funksiyasi parametrlarini baholashda cheklovchi shaklning o'zgarishi nafaqat nafas olish a'zolarining patologiyasi, balki nafas olishning o'pkadan tashqi sabablarini ham aniqlashga yordam beradi [8].

Hozirda texnologiyalarni modernizatsiya qilish davrida zamonaviy diagnostika tizimlarni yaratishga katta yordam bermoqda. Bu esa tadqiqot standartlarini qayta ko'rib chiqishni talab qiladi. Endi murakkab FVD tadqiqotlari uchun an'anaviy kompleks tizimlar va zamonaviy qurilmalar qo'llanilmoqda. Bu, ayniqsa, dinamik kuzatish uchun to'g'ri keladi, natijada aniqlangan farqlar nafas olish tizimining funktsional holati haqida to'g'ri xulosani shakllantirishga yordam beradi.

Xulosa. Bugungi kunda bronxopulmonar tizimida rivojlanadigan kasbiy kasalliklarni oldini olishda standartlarga mos keladigan diagnostik usullaridan foydalanib tashxisni to'g'ri qo'yish sezilarli darajada samara beryapti va ishni osonlashtirmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Бюллетень ВОЗ «О хронических респираторных заболеваниях». (Электронный ресурс). URL: https://www.who.int/respiratory/about_topic/ru.
2. Величковский Б.Т. Патогенетическая классификация профессиональных заболеваний органов дыхания // Пульмонология. - №4. – 2008. стр93-101
3. <https://beurer-belarus.by/reviews/akademiya-zdorovya-beurer/pochemu-pulsoksimetr-dolzhen-byt-v-aptechke-kazhdoy-semi/>
4. <https://beurer-belarus.by/reviews/akademiya-zdorovya-beurer/pochemu-pulsoksimetr-dolzhen-byt-v-aptechke-kazhdoy-semi/> Дышать ровно и глубоко: как определить лёгочную форму COVID-19 на ранней стадии
5. [Пульс у спящего человека норма по возрасту: «Пульс. Каким он должен быть у здорового человека?»](https://serovodorod-okt.ru/norma/puls-u-spyashhego-cheloveka-norma-po-vozzrastu-puls-kakim-on-dolzhen-byt-u-zdorovogo-cheloveka-?) / Блог / Клиника ЭКСПЕРТ <https://serovodorod-okt.ru/norma/puls-u-spyashhego-cheloveka-norma-po-vozzrastu-puls-kakim-on-dolzhen-byt-u-zdorovogo-cheloveka-blog-klinika-ekspert.html>
6. http://www.spblogos.ru/auxpage_oximetry/#main
7. Graham BL, Brusasco V, Burgos F, Cooper BG, Jensen R, Kendrick A, MacIntyre NR, Thompson BR, Wanger J. 2017 ERS/ATS standards for single-breath carbon monoxide uptake in the lung. The European Respiratory Journal 2017 Jan; 49(1). pii: 1600016
8. Laney A.S., Weissman D.N. The classic pneumoconioses: new epidemiological and laboratory observations // Clin Chest Med. 2012 Dec;33(4):745-758.

